

Exploatarea resurselor animale în cultura Dudești pe teritoriul României. Studiu de caz: Măgura-*Buduiasca*

Adrian BĂLĂȘESCU*

Abstract: *The faunal material belonging to the Dudești culture, although it is not very large, only about 3000 animal remains, shows us that these Neolithic communities dealt primarily with herding, especially of cattle, sheep, and goats. It should be noted that swine are highly underrepresented in the animal paleo-economy. The dog was consumed and its fur was taken. The number of species of wild animals is very low, and its share is extremely small, which illustrates the subsidiary interest of these populations to exploitation of the environment.*

Rezumat: *Materialul faunistic al culturii Dudești, cu toate că nu este foarte numeros, de doar circa 3000 de resturi, ne arată că respectivele comunități neolitice se ocupau în principal cu activitatea de creștere a animalelor, în special a bovinelor și a ovicaprinelor. Remarcăm că porcinele sunt extrem de slab reprezentate în cadrul paleoekonomiei animaliere. Câinele era consumat și blana sa era prelevată. Vânatul este foarte redus reprezentat ca număr de specii, iar ponderea sa este extrem de mică, ceea ce ilustrează slabul interes al acestor populații pentru exploatarea mediului înconjurător.*

Keywords: *zooarchaeology, Neolithic, Dudești culture, exploitation of animals, Măgura-Buduiasca.*

Cuvinte cheie: *arheozoologie, neolitic, cultura Dudești, exploatarea animalelor, Măgura-Buduiasca.*

◆ Introducere

Cultura Dudești este denumită astfel după descoperirile realizate în cartierul din București cu același nume. Această cultură reprezintă corespondenta răsăriteană a culturii Vinča, cu care se interferează de altfel în zona Olteniei, dând naștere unui aspect cultural mixt. Comunitățile Dudești au cuprins aproape întreg teritoriul Munteniei, unde au asimilat comunitățile Starčevo-Criș, iar în Oltenia pe cele ale grupului Cârcea târziu. Punctul de plecare al comunităților Dudești se află în nord-vestul Anatoliei, în așezări de tip Demircihüyük, răspândirea făcându-se prin estul Bulgariei, prin zona Varna. Această cultură prezintă trei faze: Malu Roșu, Fundeni și Cernica (N. Ursulescu 2001, p. 143).

Majoritatea elementelor culturii Dudești reprezintă fondul pe care s-a dezvoltat cultura Boian (E. Comșa 1996).

Din nefericire, cultura Dudești este foarte puțin studiată din punct de vedere arheozoologic, până în prezent, doar patru așezări beneficiind de astfel de analize. Prima stațiune studiată este cea de la Fărcașu de Sus, com. Fărcașele, jud. Olt (Al. Bolomey 1979). De asemenea, în ultimii ani au mai fost analizate resturi faunistice care provin din așezările preistorice: Beciu (com. Beciu, jud. Teleorman), Brănești-*Vadu Anei* (com. Brănești, jud. Ilfov) și Măgura-*Buduiasca* (com. Măgura, jud. Teleorman) (A. Bălășescu *et alii* 2005) (fig. 1).

◆ Fauna de la Măgura-*Buduiasca*

În cele ce urmează vom prezenta noi date arheozoologice rezultate din studiul faunei de la Măgura-*Buduiasca* și care preiau și completează informațiile publicate anterior (A. Bălășescu *et alii* 2005).

Stațiunea de la Măgura, punctul *Buduiasca*, județul Teleorman este situată în zona joasă a Câmpiei Burnasului, la confluența râului Teleorman cu pârâul Clănița, la 15 km nord-est de municipiul Alexandria. În acest punct notat de arheologi cu sigla TELEOR 003 (R. Andreescu, D.W. Bailey 1999) în cadrul programului SRAP (Southern Romania Archaeological Project), s-au identificat o serie de complexe care au fost atribuite culturii Dudești: bordeiele 3 și 4 - B3 și B4; complexul 2 - C2 care reprezintă resturile unei locuințe de suprafață; complexele C7, C25 și C26 – gropi de resturi menajere și locuința 1 - L1 (P. Mirea, in press).

* Muzeul Național de Istorie a României, Centrul Național de Cercetări Pluridisciplinare, Calea Victoriei, 12, sector 3, cod poștal 030026, București, abalasescu2005@yahoo.fr

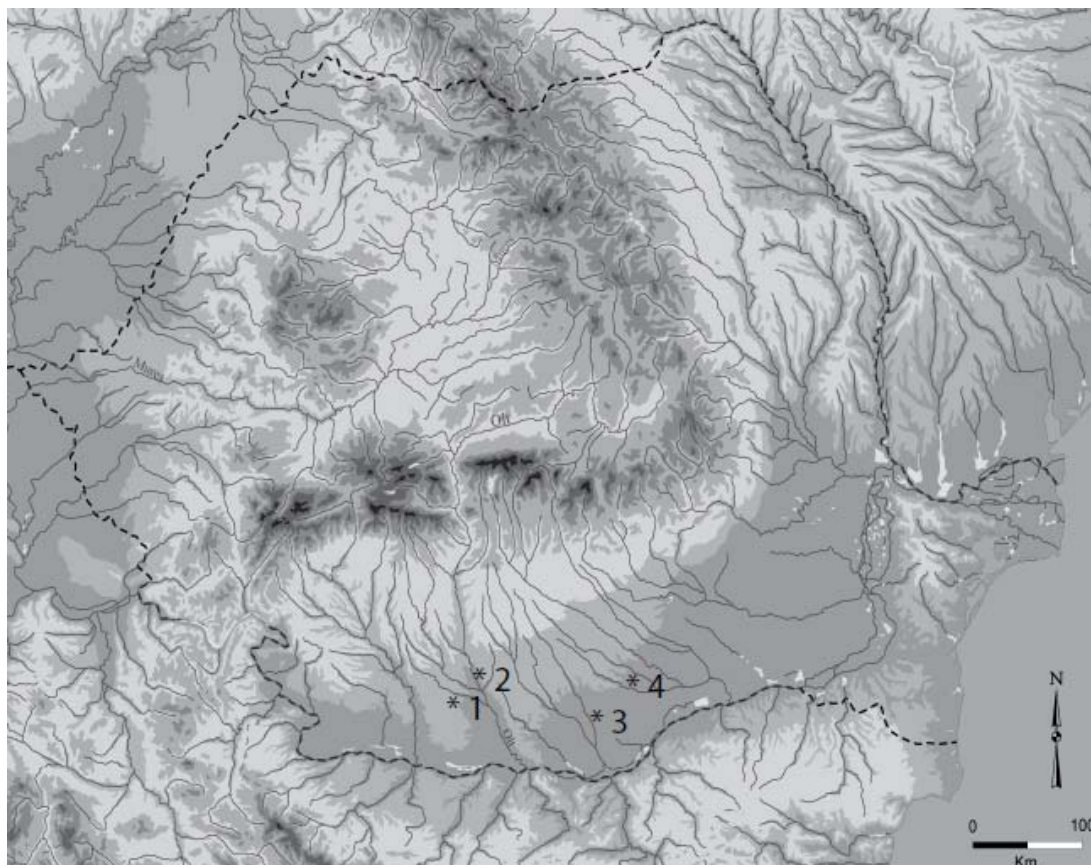

Fig. 1. Distribuția geografică a așezărilor Dudești din România care au beneficiat de analize arheozoologice: 1. Fărcașu de Sus; 2. Beciu; 3. Măgura *Buduiasca*; 4. Brănești-*Vadu Anei*. Geographical distribution of Dudești settlements in Romania who have benefited from zooarchaeological analysis: 1. Fărcașu de Sus; 2. Beciu; 3. Măgura *Buduiasca*; 4. Brănești-*Vadu Anei*.

Fauna analizată prezintă toate caracteristicile unor resturi menajere: o puternică fragmentare, urme de tăiere grosiere (de dezarticulare), urme de dinți - de carnivore în special (posibil și de suine domestice) și foarte rar de rozătoare și de ardere.

Determinările anatomice și taxonomice au fost realizate cu ajutorul colecțiilor osteologice de referință ale Laboratorului de Arheozoologie din cadrul Centrului Național de Cercetări Pluridisciplinare din Muzeul Național de Istorie a României. De asemenea, au fost consultate lucrările metodologice ale lui R. Barone (1986) și E. Schmid (1972). Discriminarea dintre oaie și capră a fost făcută pe baza scheletul post-cranian, după criteriile lui J. Boesneck *et alii* (1964), testate de J. Clutton-Brock *et alii* (1990) și W. Prummel și H.J. Frisch (1986); pentru resturile dentare, s-au utilizat lucrările lui S. Payne (1985), D. Helmer (2000), P. Halstead *et alii* (2003), M. Balasse și S.H. Ambrose (2005).

Estimarea vârstelor de abataj (de sacrificare) a fost realizată și după erupțiile dentare apelând la lucrarea lui E. Schmid (1972), iar pentru uzurile dentare am consultat lucrările lui P. Ducos (1968) și A. Grant (1982) pentru bovine, respectiv, S. Payne (1973) și D. Helmer (2000) pentru ovicaprine și M.-P. Horard-Herbin (1997) pentru suine.

Corelarea datelor biologice cu cele zootehnice s-a realizat după V. Forest (1997).

Majoritatea materialului faunistic studiat (2367 resturi) aparține clasei mamiferelor (99,4%); de aceea în cele ce urmează o să ne referim cu preponderență la acești taxoni (tab. 1, 2). Cu toate că fauna de mamifere analizată este într-o cantitate foarte mare, numai un procent de 27,6% a fost determinată până la nivel specific, o cauză a acestui fapt fiind fragmentaritatea accentuată a resturilor osteologice.

Cu toate că sedimentele care provin din diferite complexe arheologice de la Măgura au fost sitate la uscat, printr-o sită de 10 mm și uneori chiar flotote, cantitatea de resturi care provine de la alți taxoni (moluște, reptile, păsări etc.) este extrem de redusă, ceea ce ar sugera că activități, precum pescuitul și culesul, au o importanță redusă, aproape neglijabilă în paleoeconomia acestor comunități. Astfel, moluștele sunt reprezentate doar de resturi de *Unio* sp. (scoica de râu), reptilele sunt certificate

de *Emys orbicularis* (țestoasa de apă), iar păsările sunt prezente prin fragmente osoase de dimensiuni considerabile, ceea ce ar sugera specii de talie mare (din păcate indeterminabile) (V. Radu 2011).

Clase de animale	NR	%
Bivalvia	5	0,21
Reptilia	1	0,04
Aves	7	0,30
Mammalia	2354	99,45
Total Fauna	2367	100,00

Tab. 1. Repartiția numerică (NR - număr de resturi) și procentuală (%) pe clase de animale a resturilor faunistice descoperite la Măgura-*Buduiasca* (cultura Dudești).
Numerical (NR - number of remains) and percentage (%) distribution on animal classes of the faunal remains found at the Măgura-*Buduiasca* (Dudești culture).

Specificăm că un număr relativ redus de resturi din categoria *Bos taurus/Bos primigenius* și *Sus domesticus/Sus scrofa* nu au putut fi determinate precis până la nivel de specie, din cauza fragmentarității accentuate a materialului faunistic. La aceasta se adaugă și faptul că numeroase astfel de fragmente provin de la animale tinere sau foarte tinere și de aceea nu s-a putut da o diagnoză specifică precisă. Aceste resturi se regăsesc în general în statisticile noastre separat, ele nefiind incluse în cele două categorii de animale (domestice sau sălbatice) care definesc activități comportamentale extrem de importante pentru înțelegerea evoluției paleoekonomiei animaliere.

Cantitatea de mamifere descoperită în diferitele complexe este extrem de variată, de la 133 resturi în locuința L1, la 681 resturi în complexul 7, în total analizându-se 2354 resturi (tab. 2). În strânsă legătură cu aceasta este și cantitatea de material faunistic determinat până la nivel de specie care variază și ea în limite foarte largi. Astfel se evidențiază complexe C2 și C7 care au în jur de 200 de oase determinate (tab. 2).

Specii	L1		B3		B4		C2		C7		C24		C25		Total	
	NR	%	NR	%	NR	%	NR	%	NR	%	NR	%	NR	%	NR	%
<i>Bos taurus</i>	32	82,1	28	62,2	38	70,4	176	75,2	179	80,6	5	71,4	34	68,0	492	75,6
Ovicaprine	1	2,6	10	22,2	8	14,8	23	9,8	27	12,2	1	14,3	12	24,0	82	12,6
<i>Ovis aries</i>	1	2,6		0,0		0,0	2	0,9	3	1,4		0,0		0,0	6	0,9
<i>Capra hircus</i>	1	2,6		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0		0,0	1	0,2
<i>Sus domesticus</i>	3	7,7	3	6,7	3	5,6	2	0,9	1	0,5		0,0		0,0	12	1,8
<i>Canis familiaris</i>		0,0	2	4,4	2	3,7	3	1,3	3	1,4		0,0		0,0	10	1,5
Domestice	38	97,4	43	95,6	51	94,4	206	88,0	213	95,9	6	85,7	46	92,0	603	92,6
Carnivor mic		0,0		0,0		0,0	1	0,4		0,0	1	14,3		0,0	2	0,3
<i>Canis lupus</i>		0,0		0,0		0,0	4	1,7		0,0		0,0		0,0	4	0,6
<i>Bos primigenius</i>		0,0	2	4,4		0,0	8	3,4	3	1,4		0,0	4	8,0	17	2,6
<i>Cervus elaphus</i>		0,0		0,0	2	3,7	7	3,0	4	1,8		0,0		0,0	13	2,0
<i>Capreolus capreolus</i>	1	2,6		0,0		0,0	3	1,3		0,0		0,0		0,0	4	0,6
<i>Sus scrofa</i>		0,0		0,0	1	1,9	3	1,3	2	0,9		0,0		0,0	6	0,9
<i>Lepus europaeus</i>		0,0		0,0		0,0	2	0,9		0,0		0,0		0,0	2	0,3
Sălbatice	1	2,6	2	4,4	3	5,6	28	12,0	9	4,1	1	14,3	4	8,0	48	7,4
Total determinate	39	100	45	100	54	100	234	100	222	100	7	100	50	100	651	100
<i>Bos taurus/Bos primigenius</i>	5		2				8		21				6		42	
<i>Bos/Cervus</i>	2				1		19		18		4		2		46	
<i>Ovicaprine/Capreolus</i>	2						19		4		1		2		28	
<i>Sus domesticus/Sus scrofa</i>	4		1		1		7		6		3		1		23	
<i>Canis/Vulpes</i>	1														1	
Indeterminate	80		90		108		380		410		311		184		1563	
Total Mammalia	133		138		164		667		681		326		245		2354	

Tab. 2. Distribuția numerică (NR - număr de resturi) și procentuală (%) a materialului faunistic descoperit în complexe Dudești de la Măgura-*Buduiasca*.
The numerical (NR - number of remains) and percentage (%) distribution of the faunal material discovered within the Dudești contexts at Măgura-*Buduiasca*.

În cele ce urmează vom prezenta materialul faunistic pe complexe. Astfel, ca număr de resturi (NR), în toate structurile arheologice analizate se observă că mamiferele domestice sunt predominante, cu procentaje între 85,7% (C24) și 97,5% (L1), cu o medie de circa 92,6% (fig. 2).

Procentele crescute ale animalelor domestice sugerează că activitatea de creștere a acestora era extrem de importantă pentru comunitatea de la Măgura. În cadrul acesteia, vita este cea mai bine reprezentată din punct de vedere numeric. Astfel, ca NR avem procentaje care variază între 62,2% (B3) și 82,1% (L1) cu o medie de 75,6% (fig. 3). Ovicaprinele ocupă locul doi, la mare distanță de vita domestică, ele prezentând, de asemenea, o mare variabilitate procentuală care merge de la 7,7% (L1), până la 24% (C25), media fiind de 13,7%. Porcul și câinele sunt specii slab reprezentate, media lor fiind în jur de 1,8%, respectiv 1,5%.

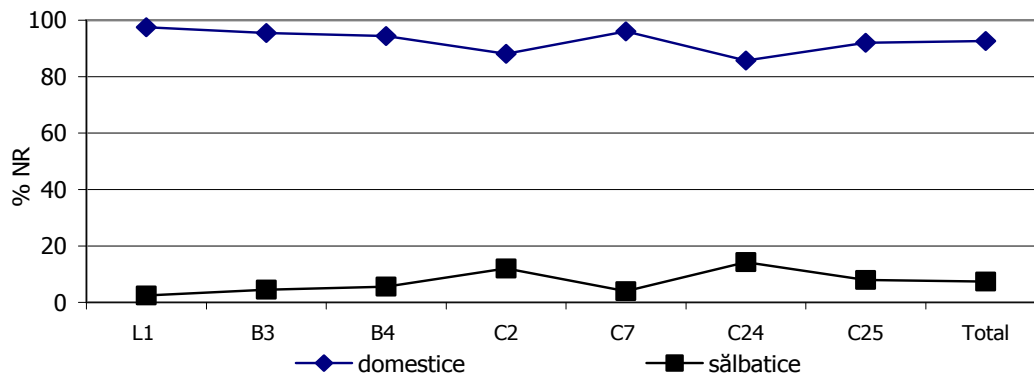

Fig. 2. Repartiția procentuală a numărului de resturi (NR) de mamifere domestice și sălbaticie în diferite complexe arheologice Dudești descoperite la Măgura-*Buduiasca*.

The percentage distribution of the number of mammal remains (NR) domestic and wild discovered in different Dudești archaeological contexts at Măgura-*Buduiasca*.

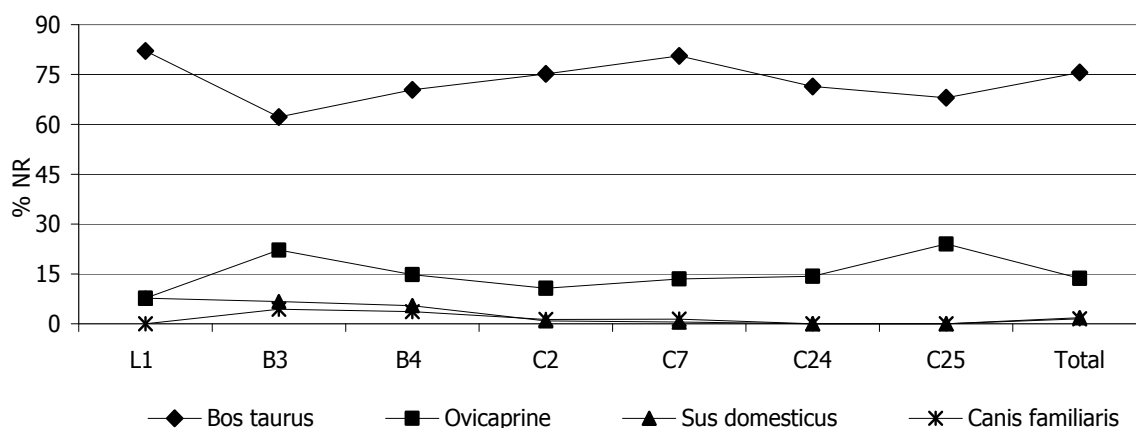

Fig. 3. Repartiția procentuală a numărului de resturi (NR) de animale domestice în diferite complexe arheologice Dudești descoperite la Măgura-*Buduiasca*.

The percentage distribution of the number of domestic animal remains (NR) discovered in different Dudești archaeological contexts at Măgura-*Buduiasca*.

Studiul vârstelor de sacrificare a bovinelor domestice ne arată că aceste animale erau exploatate în special pentru producția de lapte și secundar, pentru producția de carne. În ceea ce privește ovicaprinele, acestea erau crescute în special pentru producția de carne și secundar pentru lapte și derivatele lor. Porcinele sunt reprezentate, majoritatea, prin animale tinere, cu vârste până într-un an.

În ceea ce privește câinele, ponderea sa este extrem de redusă, doar 10 resturi (1,5%). Cu toate acestea pe două dintre fragmente s-au descoperit urme de tăiere. Astfel, s-a identificat un rest de scapulă care prezintă pe corp urme de descărnare, iar pe fața laterală a unei mandibule se disting urme fine de tăiere care atestă jupuirea animalului (fig. 4, 5).

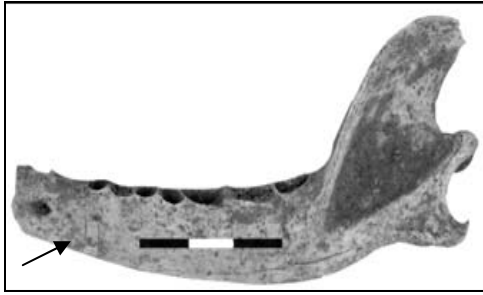

Fig. 4 - *Canis familiaris*, mandibulă stânga cu urme de jupuire¹ (normă laterală).
Canis familiaris, left mandible with skinning marks (lateral view; scale in centimeters).

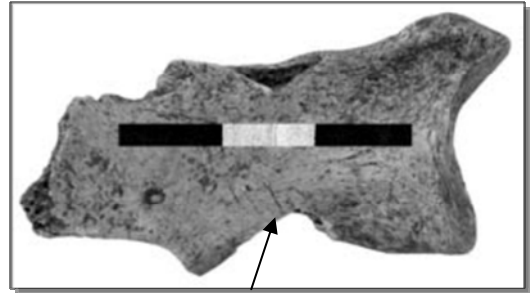

Fig. 5 - *Canis familiaris*, scapulă stânga cu urme de descărnare (normă medială).
Canis familiaris, left scapula with traces of excarnation (medial view, scale in centimeters).

Vânatul este slab reprezentat ca număr de specii (7 taxoni) și ca NR (media este de 7,4%), aportul său la paleoeconomia animalieră fiind extrem de redus. Numărul de specii vâdate și identificate în fiecare complex arheologic studiat variază între limite destul de largi, fiind direct proporțional cu cantitatea de faună descoperită. Astfel, avem o singură specie sălbatică descoperită în L1, B3, C24 și C25 (complexe cu un număr relativ mic de resturi faunistice), la polul opus găsindu-se C7 cu șapte specii de mamifere sălbatice (tab. 2).

Printre speciile sălbatice predomină animalele care au o talie mare și foarte mare, cum ar fi cerbul, bourul și mistrețul, ceea ce ar ilustra interesul pentru carne, piei, coarne și alte produse animaliere al comunității de la Măgura-*Buduiasca*.

◆ Exploatarea resurselor animale în cultura Dudești

Materialul faunistic al culturii Dudești este reprezentat doar de 3051 resturi care provin din patru așezări preistorice: Beciu, Brănești, Fărcașu de Sus și Măgura-*Buduiasca*. Cantitatea de material paleofaunistic analizat variază între limite foarte mari, de la 37 de resturi la Brănești, până la 2367 de resturi la Măgura-*Buduiasca* (tab. 1-4).

Clasa	Beciu		Brănești		Fărcașu de Sus	
	NR	%	NR	%	NR	%
<i>Bivalvia</i>	11	3,64				
<i>Pisces</i>	1	0,33				
<i>Aves</i>	1	0,33				
<i>Mammalia</i>	289	95,70	37	100,00	345	100,00
Total	302	100,00	37	100,00	345	100,00

Tab. 3. Repartiția numerică (NR) și procentuală (%) a resturilor faunistice (NR) pe clase de animale descoperite în diferite așezări ale culturii Dudești din România.

The numerical (NR) and percentage (%) distribution on animal classes of the faunal remains discovered in different Dudești sites in Romania.

În această analiză comparativă a eșantioanelor faunistice am eliminat lotul de la Brănești pe care îl considerăm insuficient din punct de vedere numeric. De asemenea, specificăm că în cadrul lotului de la Fărcașu de Sus (Al. Bolomey 1979), bovinele și suinele sunt prezentate împreună, numeric și statistic, cu speciile înrudite (domestice și sălbatice). Din analiza resturilor faunistice și din textul dedicat acestei stațiuni reiese totuși că speciile sălbatice (*Bos primigenius* și *Sus scrofa*) au o pondere redusă în cadrul vânatului. De aceea, în diferitele reprezentări grafice (figuri) le-am considerat ca făcând parte din categoria animalelor domestice, lucru ce ne-a permis să nu neglijăm și acest lot faunistic extrem de important pentru înțelegerea paleoeconomiei animaliere a culturii Dudești.

¹ Scara utilizată pentru fotografiile este exprimată în centimetri.

Cantitatea mică a materialului arheozoologic luată în discuție și distribuția sa extrem de variată, în diferitele așezări arheologice, face relativ dificilă caracterizarea paleoeconomică a acestei culturi. Cu toate acestea ne-am asumat această sarcină, în condițiile în care, în viitor, studiul altor eșantioane faunistice ce provin din alte stațiuni Dudești vor aduce noi completări asupra acestui subiect.

	Beciu	Brănești	Fărcașu de Sus
Specia	NR	NR	NR
<i>Bos taurus</i>	73	15	+
Bovine			264
<i>Ovis aries</i>	1		
<i>Capra hircus</i>	1	1	
Ovicaprine	28	3	30
<i>Sus domesticus</i>	11	1	+
Suine			38
<i>Canis familiaris</i>	3		4
Total domestice	117	20	336
<i>Canis lupus</i>			
<i>Vulpes vulpes</i>	1		1
<i>Sus scrofa</i>			1
<i>Cervus elaphus</i>	3		6
<i>Capreolus capreolus</i>	2		1
<i>Bos primigenius</i>	4		+
<i>Lepus europaeus</i>	2		
Total sălbatice	12		9
Total determinate	129	20	345
<i>Bos taurus/Bos primigenius</i>	6		
<i>Sus domesticus/Sus scrofa</i>	12	1	
Total Mammalia indet	142	16	0
Total Mammalia	289	37	345

Tab. 4. Repartiția numerică (NR) și procentuală (%) a resturilor faunistice pe specii de mamifere descoperite în diferite așezări ale culturii Dudești din România.

The numerical (NR) and percentage (%) distribution on mammal species of the faunal remains discovered in different Dudești sites in Romania.

Cea mai mare parte din fauna analizată provine de la mamifere (99,10%), restul fiind reprezentat de resturile de scoici, pești, reptile și păsări. În cadrul mamiferelor se observă că din cele 2980 fragmente descoperite au fost determinate până la nivel specific doar 1347 (45,2%).

În ceea ce privește taxonii care ne dau informații asupra culesului moluștelor și pescuitului, menționăm că aceștia sunt extrem de puțini și nu putem face observații în acest sens. Menționăm că doar la Măgura-*Buduiasca* s-a realizat cernerea și/sau flotarea sedimentului arheologic, dar, chiar și în aceste condiții, cantitatea de moluște și pești este extrem de redusă.

Mamiferele sunt reprezentate atât de specii domestice (5), cât și sălbatice (7), ele fiind rezultatul unor activități precum: creșterea animalelor și vânătoarea.

Creșterea animalelor pare să fie o activitate extrem de importantă în cadrul paleoeconomiei, mai ales dacă avem în vedere că resturile mamiferelor domestice sunt cele mai numeroase, ele reprezentând peste 90% din eșantioanele determinate. Dintre animalele domestice, cea mai mare pondere ca NR o au bovinele, cu procente ce variază între 56,7% (Beciu) și 76,5% (Fărcașu de Sus). Acestea sunt urmate de ovicaprine, ce prezintă procentaje cu valori între 8,7% (Fărcașu de Sus) și 23,2% (Beciu). Suinele domestice sunt reprezentate prin relativ puține resturi, ce variază între 1,8% (Măgura-*Buduiasca*) și 11% (Fărcașu de Sus).

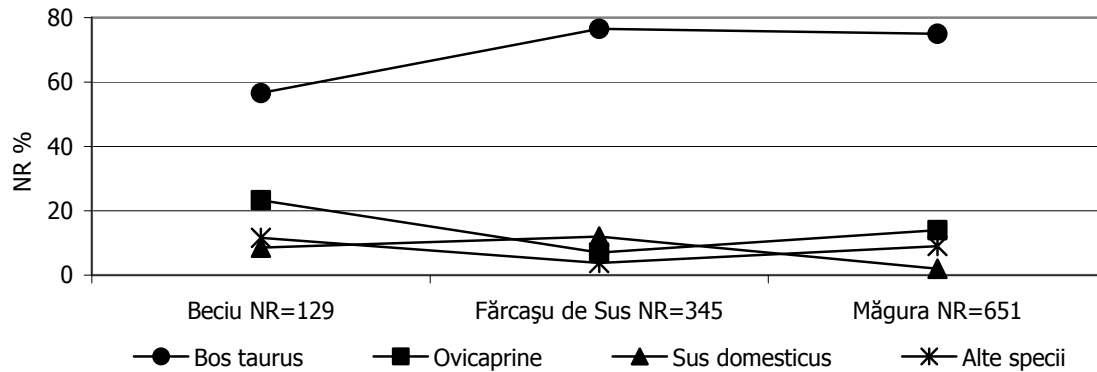

Fig. 6. Repartiția procentuală a numărului de resturi (NR) în diferite așezări Dudești din România. Alte specii: *Canis familiaris*, carnivor mic, *Canis lupus*, *Vulpes vulpes*, *Sus scrofa*, *Cervus elaphus*, *Capreolus capreolus*, *Bos primigenius*, *Lepus europaeus*.

The percentage distribution of the number of remains (NR) in different Dudești settlements in Romania. Other species: *Canis familiaris*, small carnivore, *Canis lupus*, *Vulpes vulpes*, *Sus scrofa*, *Cervus elaphus*, *Capreolus capreolus*, *Bos primigenius*, *Lepus europaeus*.

Vârstele de sacrificare ale bovinelor ne arată tipuri de exploatare diferite în așezările de la Fărcașu de Sus și Măgura-*Buduiasca* (fig. 7). Astfel, la Fărcașu de Sus, bovinele erau crescute mai ales pentru carne, 80% dintre ele fiind sacrificate în stadiul juvenil și subadult; la Măgura-*Buduiasca*, 60% dintre indivizii tăiați sunt juvenili (sub 2 ani), 30% sunt subadulti, restul fiind adulți (10%). Producția de lapte și a derivatelor sale este ilustrată mai ales la Măgura-*Buduiasca* prin abatajul postlactațional identificat pe baza dentiției. Acest fapt este întărit și de analizele de reziduri organice realizate pe fragmente ceramice Dudești de la Măgura-*Buduiasca* (R. Evershed *et alii* 2008), care arată că în vasele ceramice se găseau lapte sau derivate ale acestuia.

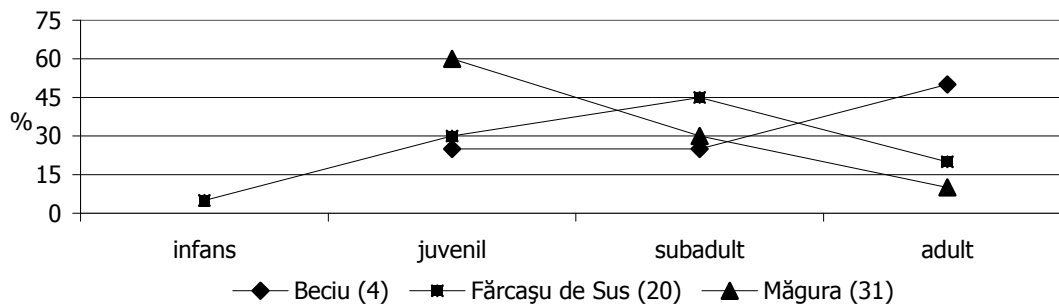

Fig. 7. Diagrame de reprezentare a vârstelor biologice a bovinelor domestice stabilite pe baza NMI (în paranteză) în diferite așezări Dudești.

Diagram of biological ages of the domestic bovine based on NMI (minimum number of individuals - in brackets) in different Dudești settlements.

În ceea ce privește vârstele de sacrificare ale ovicaprinelor se observă situații diferite (fig. 8). Astfel, la Beciu, cornutele mici erau utilizate mai ales ca furnizoare de carne (predominare a juvenililor), în timp ce la Fărcașu de Sus și Măgura-*Buduiasca* ele erau exploatate și pentru produsele lor secundare, lapte și posibil lână. Interesantă ni se pare situația de la Fărcașu de Sus, în care bovinele erau crescute pentru a furniza carne, iar ovicaprinele pentru produsele lor secundare, lucru evident prin prisma faptului că 75% dintre indivizi sunt de vârstă adultă (peste 3 ani și jumătate). În aceeași situație este și așezarea de la Măgura-*Buduiasca*, cu diferența că doar 37,5% dintre indivizi sunt de vârstă adultă.

În cazul porcului, vârstele de sacrificare ne sugerează, deasemenea, abordări diferite în exploatarea acestui mamifer. Astfel, la Măgura-*Buduiasca*, cinci indivizi (dintr-un total de șase) sunt sacrificați înainte de 1 an, în timp ce la Beciu toate exemplarele sunt sacrificate după ce au atins

vârsta de 1 an. Cauzele unei astfel de exploatare sunt greu de explicat, dar este posibil ca ele să țină cont de fluctuațiile sezoniere ale cantității de hrană consumată de aceste animale, fapt care influențează vârsta de sacrificare a porcinelor domestice.

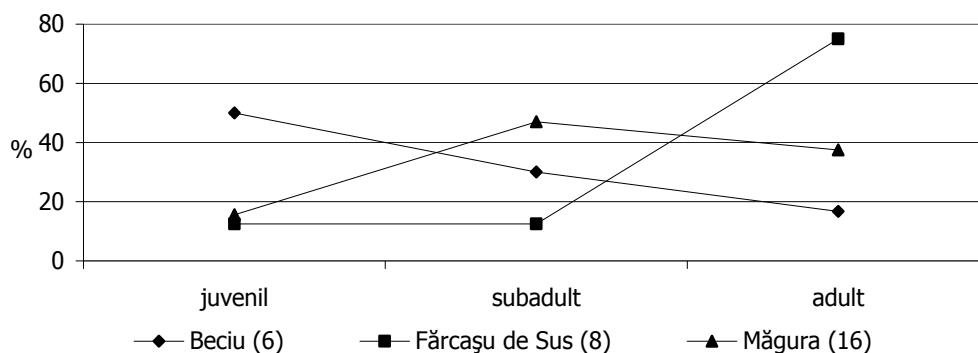

Fig. 8. Diagrame de reprezentare a vârstelor biologice a ovicaprinelor stabilite pe baza NMI (în paranteză) în diferite așezări Dudești.
Diagrams of sheep/goat biological ages based on NMI (minimum number of individuals - in brackets) in different Dudești settlements.

Câinele este slab reprezentat (în jur de 2% ca NR), dar chiar și în aceste condiții, el a oferit o serie de surprize. Pe lângă așezarea de la Măgura-Buduiasca unde s-au descoperit două resturi cu urme de tăiere (fig. 4 și 5), mai avem și stațiunea de la Beciu, în care s-au identificat urme de dezarticulare pe fața posterioară a extremității distale a unui humerus. De asemenea, la nivelul unui corp mandibular, s-au pus în evidență urme fine de jupuire a blănii animalului. După cum se observă, câinele, pe lângă funcțiile sale utilitare, paza locuințelor și a turmelor, în anumite împrejurări era folosit și în alimentație, iar uneori blana sa era prelevată de oamenii preistorici.

Acest fenomen nu este singular, deoarece el a mai fost pus în evidență și în alte așezări neoneolitice din sudul României care aparțin următoarelor culturii: Vinča (Liubcova-Ornița), Boian (Isaccea-Suhat, Siliștea-Conac, Hârșova-tell, Izvoarele) și Gumelnița (Hârșova-tell, Bordușani-Popină, Măriuța, Vitănești, Taraschina) (A. Bălășescu *et alii* 2005; A. Bălășescu, V. Radu 2011).

Vânatul este reprezentat de un număr redus de specii (*Canis lupus*, *Vulpes vulpes*, *Sus scrofa*, *Cervus elaphus*, *Capreolus capreolus*, *Bos primigenius*, *Lepus europaeus*) și număr de resturi (NR), de aceea nu se pot face aprecieri asupra unor strategii de exploatare a acestuia. Dintre taxonii vânați, ca număr de resturi ies în evidență, cerbul și bourul, care sunt urmași de căprior și mistreț (fig. 9).

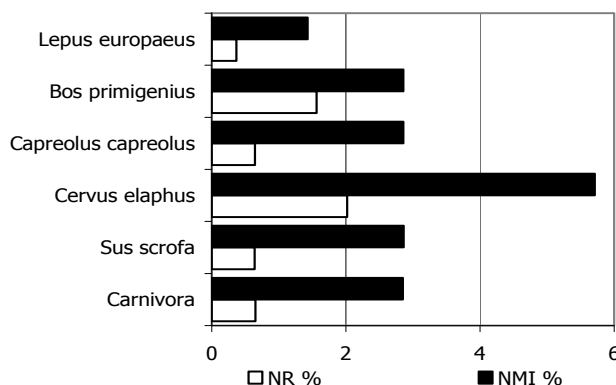

Fig. 9. Repartiția procentuală a numărului de resturi (NR) și a numărului minim de indivizi (NMI) de mamifere sălbatice descoperite în diferite așezări Dudești din România. Legendă - Carnivora: *Canis lupus*, *Vulpes vulpes*, carnivor mic.

The percentage distribution of the number of animal remains (NR) and the minimum number of individuals (NMI) of wild mammals found in different Dudești settlements in Romania. Legend - Carnivora: *Canis lupus*, *Vulpes vulpes*, small carnivore.

Astfel putem considera că vânatul reprezenta pentru comunitățile Dudești o sursă alternativă, de suplimentare a alimentației carnată, care însă nu avea un rol foarte important în cadrul paleoekonomiei animaliere. Vârstele animalelor sălbatice ne indică vânărea cu predilecție a unor indivizi adulți.

◆ Concluzii

Materialul faunistic al culturii Dudești, cu toate că nu este foarte numeros, doar circa 3000 de resturi, ne arată că aceste comunități neolitice se ocupau în principal cu activitatea de creștere a animalelor, în special a bovinelor și a ovicaprinelor. Remarcăm că porcinele sunt extrem de slab reprezentate. De asemenea, câinele era utilizat în alimentație și blana sa era prelevată.

Vânatul este foarte puțin reprezentat ca număr de specii, iar ponderea sa este extrem de redusă, ceea ce ilustrează slabul interes al acestor populații pentru exploatarea acestor resurse ale mediului înconjurător.

În ceea ce privește culesul moluștelor și pescuitul, datele avute la dispoziție, ne arată, în acest moment al studiului, un interes redus pentru valorificarea acestor resurse, care se găseau probabil din abundență în preajma așezărilor preistorice.

Exploatarea resurselor animale de către comunitățile Dudești este asemănătoare cu cea din cultura Starčevo-Criș (anterioară cronologic) și Vădastra (posterioră cronologic) din sudul României. Astfel, studiile arheozoologice ale acestor culturi, au relevat o pondere foarte mare a animalelor domestice, în special bovine și ovicaprine, ceea ce sugerează importanța activității de creștere a animalelor în cadrul paleoekonomiei animaliere; porcinele au o pondere redusă, iar vânatul este slab reprezentat.

◆ Mulțumiri

Studiul faunei de la Măgura-*Buduiasca* a fost realizat în cadrul programului româno-britanic SRAP (Southern Romania Archeological Project), derulat între 1998-2005 și coordonat de către arheologii Radian Andreescu (Muzeul Național de Istorie a României, București) și Douglass W. Bailey (San Francisco State University), cărora le mulțumim și pe această cale.

De asemenea, dorim să-i mulțumim arheologului Pavel Mirea (Muzeul Județean Teleorman, Alexandria) pentru sprijinul său în înțelegerea neoliticului din sudul României.

Acest articol a fost realizat în cadrul proiectului de cercetare exploratorie finanțat de CNCS - UEFISCDI, cod depunere PN-II-ID-PCE-2011-3-1015.

◆ Bibliografie

R. Andreescu, D. Bailey 1999	Observații preliminare privind locuirea neo-eneolitică pe valea Teleormanului, în M. Neagu (coord.), <i>Civilizația Boian pe teritoriul României</i> , Călărași, p. 11-13, 55-57.
R. Barone 1986	<i>Anatomie compare des mammifères domestiques</i> , ediția a 3-a, vol. I, Editions Vigot, Paris.
M. Balasse, S.H. Ambrose 2005	Distinguishing sheep and goats using dental morphology and stable carbon isotopes in C4 grassland environments, <i>JAS</i> , 32, p. 691-702.
A. Bălășescu, V. Radu 2011	Paleo-économie animalière et reconstitution de l'environnement (chapitre 9), în L. Carozza, C. Bem, C. Micu (eds.), <i>Société et environnement dans la zone du Bas Danube durant le 5ème millénaire avant notre ère, seconde partie - Recherches archéologiques autour de Taraschina</i> , Editura Universității "Al. I. Cuza", Iași, p. 385-408.

- A. Bălășescu *et alii* 2005 A. Bălășescu, V. Radu, D. Moise, *Omul și mediul animal între mileniiile VII-IV î.e.n. la Dunărea de Jos*, Biblioteca Muzeului Național, Seria Cercetări Pluridisciplinare, 11, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște.
- J. Boessneck *et alii* 1964 J. Boessneck, H.H. Muller, M. Teichert, Osteologische Unterscheidungsmerkmale zwischen Schaf (*Ovis aries* Linnaeus) und Ziege (*Capra hircus* Linnaeus), *Kuhn-Archiv*, 78, p. 1-129.
- Al. Bolomey 1979 Gospodărirea animalelor în așezarea neolitică de la Fărcașu de Sus, *SCIVA*, t. 30, no 1, p. 3-10.
- E. Comșa 1996 Dudești, în C. Preda (coordonator), *Enciclopedia Arheologiei și Istoriei Vechi a României*, vol. II: D-L, Editura Enciclopedică, București, p. 87.
- J. Clutton-Brock *et alii* 1990 J. Clutton-Brock, K. Dennis-Bryan, P.A. Armitage, P.A. Jewell, Osteology of the Soay Sheep, *Bulletin British Museum Natural History*, 56, p. 1-56.
- P. Ducos 1968 *L'origine des animaux domestique en Palestine*, Bordeaux, Publications de l'Institut de l'Université de Bordeaux, 6.
- R. Evershed *et alii* 2008 R. Evershed, S. Payne, A. Sherratt, M. Copley, J. Coolidge, D. Urem-Kotsu, K. Kotsakis, M. Özdoğan, A. Özdoğan, O. Nieuwenhuyse, P. Akkermans, D.W. Bailey, R.-R. Andreescu, S. Campbell, S. Farid, I. Hodder, N. Yalman, M. Özbagaran, E. Biçakci, Y. Garfinkel, T. Levy, M. Burton, Earliest date for milk use in the Near East and southeastern Europe linked to cattle herding, *Nature*, 455, p. 528-531.
- V. Forest 1997 Données biologiques et données zootechniques anciennes. Essai de mise en equivalence, *Revue de Médecine Vétérinaire*, 148, 12, p. 951-958.
- A. Grant 1982 The use of tooth wear as a guide to the age of domestic ungulates, în B. Wilson, C. Grigson, S. Payne (eds.), *Ageing and Sexing Animal Bones from Archaeological Sites*, B, BAR, British Series, 109, p. 91-108.
- P. Hallstead *et alii* 2003 P. Hallstead, P. Collins, V. Isaakidou, 2003, Sorting the sheep from the goats: morphological distinctions between the mandibles and mandibular teeth of adult *Ovis* and *Capra*, *JAS*, vol. 29, n. 5, p. 545-554.
- D. Helmer 2000 Discrimination des genres *Ovis* et *Capra* a l'aide des prémolaires inférieures 3 et 4 et interprétation des âges d'abattage: l'exemple de Dikili Tash (Grèce), *Ibex Journal of Mountain Ecology* 5 – *Anthropozoologica*, 31, p. 29-38.
- M.-P. Horard Herbin 1997 *Le village celtique des Arènes à Levroux. L'élevage et les productions animales dans l'économie de la fin du second Age du Fer*, 12eme supplément à la Revue du Centre de la France, Levroux, 4, 207 p.
- P. Mirea *in press* *Epoca neolitică pe valea Teleormanului. Cercetările de la Măgura*, Editura Renaissance, București.

- S. Payne 1973
Kill-off patterns in sheep and goat : the mandibles from Asvan Kale, *Anatolian Studies*, 23, p. 281-303.
- S. Payne 1985
Morphological distinction between the mandibular teeth of young sheep, Ovis and goats, *Capra, JAS*, vol. 12, p. 139-147.
- W. Prummel, H.J. Frisch
1986
Guide for the distinction of Species, Sex and Body in Bones of Sheep and Goat, *JAS*, vol. 13, p. 567-577.
- V. Radu 2011
Exploitation des ressources animales aquatiques aux periodes neo et eneolitique dans la vallee de Teleorman, în S. Mills, C. Mirea (eds.), *Lower Danube in Prehistory: Landscape Changes and human-environment interactions*, p. 161-166.
- E. Schmid 1972
Atlas of Animal Bones, Elsevier Publishing Company, Amsterdam-London-New York, 160 p.
- N. Ursulescu 2001
Neoliticul dezvoltat (târziu), în M. Petrescu Dâmbovița, Al. Vulpe (coordonatori), *Istoria Românilor, Moștenirea timpurilor îndepărtate*, vol. I, Academia Română, Secția de Științe Istorice și Arheologice, Editura Enciclopedică, București, p. 134-148.